

OVER HOE JE EEN DIALOOG LEERT VOEREN

Dr. Joke van Balen

Onderzoeker, Academie Educatie,
lectoraat Meertaligheid en Geletterdheid, NHLStenden Hogeschool

Programmamanager Onderwijsregio VO Friesland, Noordelijk Flevoland

EEN DIALOOG?

- Een dialoog is een gelijkwaardige uitwisseling van gedachten.
- In een dialoog wordt er geluisterd naar elkaar, zonder meteen te oordelen en de ander te willen overtuigen.

LET OP! HIER VOLGT EEN MENING

WE VINDEN ER WAT VAN...

Sport, restaurants, films,
politiek, klimaat, idealen,
aankopen, anderen

EIGEN GELIJK

(Sociale) media toont een grote verscheidenheid aan verschillende (ideologische) meningen.

Mensen maken geen gebruik van de verscheidenheid aan meningen. Ze hebben de kans om alleen hun eigen gelijk bevestigd te zien en verliezen daarmee andere perspectieven uit het oog (Van der Velden, 2025).

Kunst van het gesprek aan het verleren.

"We zijn de kunst van het diepe gesprek een beetje verleerd. We ontmoeten elkaar minder in de fysieke ruimte en zijn op andere manieren met elkaar aan het praten: via een scherm" (Eaton, 2024).

DIALOGEN LEREN VOEREN IS WAARDEVOL in het onderwijs

Het voeren van dialogen in het onderwijs is een effectieve manier voor het construeren van kennis en begrip door leerlingen.

Het voeren van dialogen moedigt leerlingen aan om zelfstandige denkers te worden en om in aanraking te komen met nieuwe perspectieven en ideeën dan hun eigen.

Het voeren van dialogen in de klas draagt bij aan de socialisatie, kwalificatie en **subjectificatie** van leerlingen.

SUBJECTIFICATIE

Leerlingen in relatie brengen met de vrijheid die ze hebben als mens.

Leerlingen stimuleren om zich op een volwassen wijze te verhouden tot deze vrijheid (Biesta, 2015).

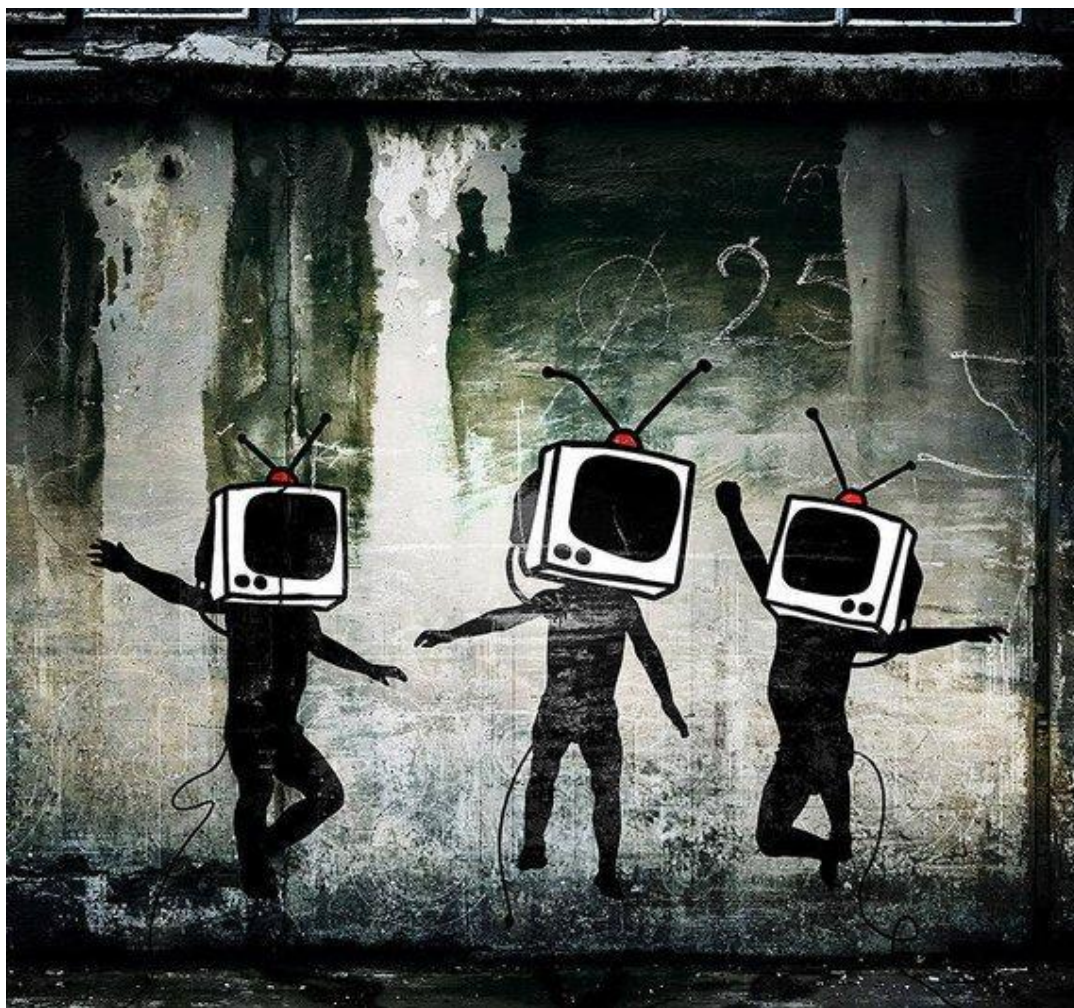

WERKEN AAN SUBJECTIFICATIE;

vraagt om **ontmoetingen**;

- om te ontdekken wat je te zeggen hebt of niet te zeggen hebt;
- om andere stemmen te horen;
- om zich leren te verhouden tot de ander en het andere.

**WERKEN AAN SUBJECTIFICATIE VRAAGT
OM HET VOEREN VAN DIALOGEN**

**Hoe vinden de
gesprekken in de
klas hoofdzakelijk
plaats?**

PROEF OP DE SOM

Vijf vragen om uw
kennis over
klasseninteractie
te testen.

Hoeveel procent van de tijd praat de leraar gemiddeld tijdens de les?

- A 25% van de lestijd
- B 50% van de lestijd
- C 75% van de lestijd
- D 100% van de lestijd

Antwoord C: Leraren praten gemiddeld 70 tot 80% van de les.

Hoe vaak reageren leerlingen gemiddeld per les?

- A 1 taaluiting per les
- B 3 taaluitingen per les
- C 6 taaluitingen per les
- D 9 taaluitingen per les

B. De leerlingen doen gemiddeld drie taaluitingen per les.

Hoe lang duurt een gemiddeld antwoord van een leerling in de meeste gevallen?

- A 2 seconden (antwoord van 1 woord)
- B 5 seconden (antwoord van maximaal 3 woorden)
- C 10 seconden (antwoord van maximaal 6 woorden)
- D 15 seconden (antwoord van maximaal 9 woorden)

B. 70% van de tijd duurt een antwoord niet langer dan 5 seconden dat is een antwoord met max 3 woorden.

Hoeveel procent van de lestijd wordt gebruikt voor het voeren van klassen/groepsgesprekken?

- A 5% van de lestijd
- B 25% van de lestijd
- C 50% van de lestijd
- D 75% van de lestijd

A. *Er is **minder dan 5%** van de gemiddelde lestijd bestemd voor groepsgesprekken.*

Hoe ziet de interactie erin de klas meestal uit?

- A Leerling – Leraar- Leerling
 - B Leerling – Leerling – Leerling
 - C Leraar- Leerling – Leraar
 - D Leraar – Leraar – Leraar
-
- C Leraar – Leerling – leraar / Initiatief – Respons – Evaluatie.

Wat is uw score?

Dit betekent dat binnen klasseninteractie...

De leraar hoofdzakelijk bepaalt wie de beurt krijgt en wat er gezegd mag worden.

De leraar is hoofdzakelijk aan het woord.

De leraar stelt hoofdzakelijk vragen waar hij/zij zelf het antwoord op weet.

Leerlingen geven meestal korte antwoorden.

Er meestal geen sprake is van gelijkwaardige interactie.

De leerling een passieve houding heeft en weinig betrokkenheid ervaart bij de les.

A photograph of a brick wall featuring two identical white classical door frames. Inside each frame is a black silhouette of a dinosaur, possibly a Coelophaga, facing each other. The background is a light-colored brick wall. The text is overlaid in the lower-left quadrant.

**De vraag is: hoe krijg je
leerlingen in dialoog?**

Stel "open" of "echte" vragen z.g.n.
Information Seeking Questions.

Laat de evaluatie achterwege.

Maak leerstof betekenisvol/herkenbaar.

Probeer leerlingen aan te moedigen om op
elkaar te reageren.

Welke vraag stelden leraren het vaakst aan leerlingen om een dialoog te stimuleren?

WAT VIND JIJ?

Hoe reageren leerlingen op zo'n vraag?

Leerlingen geven een mening als je
daarnaar vraagt.

En dan?

Hoe reageren leraren
vervolgens op die
meningen?

Hoe reageren leraren op een mening?

De leraar gaat **niet** op de gegeven mening in (25% van de bestudeerde uitwisselingen)

De leraar stelt een **vervolgvraag** naar aanleiding van de mening (75% van de bestudeerde uitwisselingen).

De vervolgvragen van leraren zijn te onderscheiden in twee type vragen

Generiek, een reactie die na vrijwel elke mening gegeven kan worden. **“Waarom vind je dat Lien?”**

Specifiek, een reactie die een verwijzing bevat naar het gegeven antwoord.

“Zou jij dat ook gedaan hebben Marijke?”

Een generieke reactie van de leraar

Door middel van een generieke vervolgreactie krijgen leerlingen geen inhoudelijke reactie op dat wat is gezegd.

Er ontstaat geen gelijkwaardige dialoog.

Er ontstaat minder snel aanleiding tot reflectie.

Een specifieke reactie van de leraar

Vraagt de leerling om na te denken over zijn/haar mening en nodigt misschien meer uit tot reflectie.

Leidt niet tot een gelijkwaardige dialoog.

WIE VINDT DAT OOK?

De **wie-vraag** lokt interactie uit die bestaat uit een reeks van nieuwe antwoorden op de vraag.

Er wordt nauwelijks op elkaars antwoorden gereageerd.

WAT OPVALT:

Het stellen van open vragen en de reacties van de leraren leiden meestal niet tot het voeren van dialogen waarin leerlingen rechtstreeks op elkaar reageren.

WANNEER REAGEREN LEERLINGEN WEL OP ELKAAR?

Als leerlingen ongevraagd de beurt
overnemen.

Hoe pakken leerlingen de beurt over?

Ze stellen een vraag.

Ze geven een bevestiging.

Ze geven een mening in de
vorm van een tegenwerping.

Wie reageert erop een leerlinginitiatief?

In vrijwel de meeste gevallen reageert een medeleerling.

Leerlinginitiatief lokt leerlinginitiatief uit

Mieke ik zou gewoon in de pauze ik zou gewoon alleen aan je vrienden vertellen anders
is het zielig voor dat andere jongentje=

Leraar =J[a

Mieke [dan voelt hij zich heel alleen=

Sjoerd =**maar hoe weet je nou dat hij geen cadeautjes heeft gekregen**
[en

Leraar [nou als

Jens [**als die als die er dan achter komt dan is dat ook sneu want dan (.)**

Bolke **dan is het alsof je hem buitensluit**

Als leerlingen op elkaar reageren

Kiezen ze vaak een standpunt en komen daar in de meeste gevallen niet op terug. Er staan zogenaamde kampen waarin leerlingen die het eens zijn met elkaar stapelen in de uitingen die ze doen.

LEERLING-INITIATIEVEN;

bieden leerlingen ruimte om zich uit te spreken;

lokken gelijkwaardige gesprekken uit;

brengen leerlingen in aanraking met andere perspectieven.

DOOR LEERLING INITIATIEVEN

Ontstaan er vaak op verschillende plekken
spontaan verschillende gesprekken.

Als leerlingen op elkaar reageren

Probeer de leraar bijna altijd het gesprek weer via haar/hem te laten verlopen.

Klassengesprekken bieden niet uit zichzelf ruimte voor leerlingen om de ander en het andere te ontmoeten en dus in dialoog te komen.

**DE LERAAR IS
VAN BELANG**

Wat zou de leraar vaker kunnen doen?

Stel open vragen waar je zelf het antwoord niet op weet. Zoals vragen naar meningen en ervaringen.

Moedig leerlingen aan om op elkaar te reageren.

Wacht langer met reageren; geef leerlingen de ruimte om in gesprek te gaan.

Geef de leerlingen de opdracht om vragen te stellen aan elkaar.

Stop niet meteen de gesprekken die onderling ontstaan.

Wat zou de leraar vaker kunnen doen?

Reageer op het antwoord (met een specifieke follow-up) en doe dit gerust meer als mens dan als leraar.

Geef leerlingen gerichte luister-sprek opdrachten vooraf en na de klassengesprekken (stel vragen, stel meningen uit, wat heb je gehoord, gezegd).

Praktische tips

Bespreek met de klas aan welke regels het gesprek moet voldoen.

Maak leerstof betekenisvol. Zorg dat de leerstof over de leerling gaat en hij/zij zich aangesproken voelt.

Zet leerlingen in groepjes.

Zet leerlingen in een kring.

Maak hulpkaartjes waarin je leerlingen stimuleert om vragen te stellen, van perspectief te veranderen, meningen uit te stellen.

**En wat kunt u hiermee
in uw dagelijkse
gesprekken?**

Als u de dialogoog zoekt:

Wees u ervan bewust dat een mening een mening uitlokt.

Stel vragen aan de ander en aan uzelf.

Geef mensen de ruimte om te antwoorden; toon interesse.

Verwerk nieuwe informatie in het (her)vormen van uw mening.

Meer lezen?

Balen, van J., Gosen, M.N., Vries, de S. & Koole, T. (2024). Peer-to-peer-talk in whole-classroom discussions. *International Journal of Educational Research* 125: 1-11.

Balen, van, J., Gosen, M.N., Vries, de S. & Koole, T. (2024). “What would you do if...?” On asking Experience Questions within classroom discussions, with a view to making room for subjectification. *Journal of Research on Children and Social Interaction* (accepted in preparation for publication).

Balen, van J., Gosen, M.N., Vries, de S., & Koole T. (2022). ”What do you think?” How interaction unfolds following opinion-seeking questions and implications for encouraging subjectification in education. *Linguistics and Education* 69:1-12.

Balen, van, J., Gosen, M.N., Vries, de S. & Koole, T. (2022). Taking learner initiatives within classroom discussions with room for subjectification. *Classroom Discourse*: 1-19.

IN DIALOOG

Joke van Balen

Joke.van.balen@nhlstenden.com